

Helse- og omsorgsdepartementet

Deres referanse

Vår referanse

Dato

22/2404-

Stiftelsen Verdigehetsenteret

01.10.2022

Innspill til Nasjonal helse- og samhandlingsplan fra Stiftelsen Verdigehetsenteret

Verdigehetsenteret takker for muligheten til å komme med innspill til Nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Verdigehetsenteret er en ideell stiftelse og et nasjonalt kompetansesenter som formidler og utvikler kunnskap innen eldreomsorg. Våre fagområder er palliasjon, frivillighet og akuttmedisin. Vi har særlig fokus på etikk og den økende andel personer med demens.

1. Hva er de viktigste utfordringene å adressere?

Andelen eldre i Norge over 80 år vil nesten dobles frem mot 2035. Dette medfører at flere eldre vil oppleve kroniske og sammensatte sykdommer, og dermed vil det bli økt behov for helsehjelp fra det offentlige. For at helsepersonell skal kunne utøve faglig forsvarlig helsehjelp må det satses på kontinuerlig kompetanseheving. Det er grunn til bekymring da framskrivninger viser ytterligere underbemanning av fagutdannet helsepersonell. I lys av et helhetlig omsorgsperspektiv har også frivilligheten generelt og helsefrivilligheten spesielt en viktig rolle. Verdigehetsenteret savner en konkret strategi for hvordan samhandlingen mellom helsefrivilligheten og helsetjenestene bør være.

Når det gjelder frivillighet opplever vi at utfordringsbildet hovedsakelig dreier seg om: manglende koordinering, kompetanse og uklarhet relatert til juss og etiske dilemmaer.

2. Hvilke tiltak er aktuelle?

Kompetanseheving

For å kunne yte forsvarlig og trygg helsehjelp til den aldrende befolkning må det legges til rette for livslang læring for helsepersonell. Det er nødvendig med kompetansehevende tiltak som rettes mot de ulike profesjonene og som bidrar til at tjenesten klarer å ivareta kompleksiteten i eldreomsorgen. Tilbudene kan være av ulike karakter, både som etter- og eller videreutdanning. Utdanningstilbudene må speile behovene som de sårbare gamle i tjenestene til enhver tid har.

Kommunikasjon

I økende grad gjør teknologiske løsninger at mye av samhandlingen i helsetjenesten foregår digitalt. Dette er utfordrende spesielt for den aldrende befolkning hvor en betydelig andel mangler digital kompetanse. På tross av denne utfordringen er det i møte med pasienter og pårørende likevel samtalen som står sentralt. I akutte situasjoner krever det at korrekt informasjon blir overført tydelig og systematisk. Andre ganger er det viktig å håndtere vanskelige samtaler. Dette er fordrer at helsepersonell har gode kunnskaper om kommunikasjon. Langvarig sykdom påvirker familiens og pårørendes hverdagsliv. Omsorg for en som er syk over tid kan være utfordrende og dialog og samarbeid med helse- og omsorgstjenestene blir viktig. Brukerperspektivet (dvs. både pasient og pårørende) bør vektlegges i fremtidige planer for å sikre tilpassede og personsentrerte tjenestetilbud.

Forhåndssamtaler

Det pågår mye godt arbeid og Helsedirektoratet jobber med å få på plass Nasjonale faglig råd for forhåndssamtaler. Dette er et område som også bør vektlegges i ny Nasjonal helse- og samhandlingsplan, samt i både utdanning, og kommunehelsetjenesten, slik at helsepersonell har kompetanse til å gjennomføre dette på en måte som gir tillitt og trygghet for alle de involverte. Det gjøres mange lokale prosjekter knyttet til opplæring innenfor dette feltet, og forskning på området har vært økende. En sentral utfordring i eldreomsorgen er at mange sykehjemspasienter er svært redusert i tillegg til demens diagnose, noe som gjør at det ofte kan være vanskelig å involvere pasientene i disse samtalene. På bakgrunn av dette er det viktig at eldre pasienter og deres

pårørende også får tilbud om forhåndssamtaler tidlig i forløpet, på den måten kan en også oppnå gode og trygge overganger mellom tjenestene. Potensielt også unngå unødvendige og belastende innleggelser for pasienten i spesialisthelsetjenesten.

Etikk

Etisk kompetanse hos helsepersonell er særlig relevant i møte med en aldrende befolkning og det faktum at den medisinske tekniske utviklingen gir stadig nye muligheter og det kan gjøres mye for å "holde liv" i en gammel skrøpelig pasient. Etisk kompetanse hos helsepersonell er derfor essensielt, og organisert systematisk etikkarbeid i kommunene er etter vårt syn noe alle i helsetjenesten for eldre bør være en del av. Etterutdanning og lokale prosjekter for å integrere etisk refleksjon i daglig praksis bør prioriteres for å kunne bidra til verdighet for den eldre pasient, deres pårørende og helsepersonell.

Implementering

Endring av praksis og opprettholdelse av nyervervet kunnskap krever aktive og kompetente helsearbeidere. Implementering som fagområdet bør derfor være noe som vektlegges, da dette er en kompleks prosess hvor sammensatte utfordringer krever planlegging og bevissthet rundt prosessen for å lykkes. Utfordringene rundt implementering er en kjent problemstilling, men det finnes få kompetansehevende tilbud til de som arbeider i praksis med implementering i dag. Ledere og fagledere eller andre som arbeider med implementering i kommunehelsetjenesten bør få økt handlingskompetanse knyttet til implementering av verktøy og retningslinjer, samt kunnskap til å bruke ulike strategier i en endringsprosess.

Tiltak for samhandling mellom det offentlige og frivilligheten

På et overordnet nivå er det behov for en nasjonal strategi for området frivillighet i helse. Frivillighet og samarbeid med frivillige bør inn som tema i helsefaglig utdanning. Juridiske utfordringer gjennomgås – for eksempel tilknyttet taushetsplikt/informasjonsdeling og kjøretjenester. Det er behov for et fortsatt fokus på frivillighetspolitikk for å sikre en sterk frivillighet. Frivillighet i helse må også defineres og plasseres i kommunenes planverk.

Det er behov for et ledelsesfokus og kompetanse på tjenestesteder om samarbeidet med frivillighet og bygge en god samarbeidskultur. Det bør etableres koordinator-funksjoner/frivilligkontakter lokalt og på tjenestesteder for å ivareta samarbeidet med frivilligheten. Denne funksjonen vil også være en

ambassadør for kulturbygging og kunne håndtere ulike dilemma knyttet til for eksempel grenseoppganger.

3. Er dere kjent med pågående arbeid eller gode eksempler som departementet bør være kjent med?

Verdighetsenteret tilbyr lavterskel [etterutdanning](#) og kurs for helsepersonell og nøkkelpersoner med ansvar for frivillighet i eldreomsorgen. Senteret bistår med veiledning og utvikler materiell som kan benyttes, deriblant hefter om [juss](#) og [etikk](#), [arbeidshefte](#) om samarbeid med frivillige, [en modell](#) for å organisere for samspill og en [fagbok](#). En [idebank](#) og håndbok for frivillighet i sykehjem og en håndbok i hjemmetjenesten er under utvikling.

Med vennlig hilsen,

Silje B. Eikemo

Daglig leder

Sebastian von Hofacker

Faglig leder